

Marian Kucala

(Korekta OCR, skład i transliteracja alfabetu Parkosza: Janusz S. Bien)

TEKST TRAKTATU

([Fotokopia i] odczytanie)

Traktat o ortografii polskiej [Jakuba Parkosza]

Licencje:

Creative Commons [Wspólnota twórcza]

Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach — Polska

wersja 2.5 lub późniejsza

także

GNU Free Documentation License

26 lutego 2018

Wstęp — fragmenty (s. 5-6)

Wydanie to i opracowanie jest oparte na badaniach i pracach dotychczasowych — Jana Łosia, Bolesława Ulanowskiego, Witolda Taszyckiego, Eyszarda Ganszyńca, Zdzisława Stiebera, także innych. Do ustaleń tych badaczy wprowadzono tylko niewielkie korektury i uzupełnienia. Nie chodzi tu bowiem o pokazanie rezultatów jakichś nowych badań nad Parkoszem, a tym bardziej nowych odkryć, ale o udostępnienie tego zabytku wszystkim, których interesuje historia języka polskiego.

Do nazwisk wymienionych wyżej badaczy trzeba dodać nazwiska recenzentów niniejszego wydania: prof. Juliusza Domańskiego i dra Józefa Reczka, którzy tu wnieśli znaczny wkład pracy. Prot. Domański wprowadził w wielu wypadkach korektury do odczytania tekstu łacińskiego i niemało zmian do tłumaczenia (przede wszystkim wstępu do traktatu). Dr Reczek zaproponował również szereg poprawek w odczytaniu, trochę w tłumaczeniu; jego zasługą jest odczytanie wyrazów: *siutka* zamiast *siatka*, *wiłuje* zam. *wilnie*, *żur* zam. *żum*<p>. Wydawca jest PP. Recenzentom bardzo wdzięczny.

Jacobus Parcossii de Zoravice jest nazywany Jakubem Parkoszowiczem, Jakubem synem Parkosza, Jakubem z Żórawic, a najczęściej krótko — Parkoszem (Jakubem Parkoszem nazywał go jeszcze za jego życia Zbigniew Oleśnicki). Tej ostatniej nazwy używamy w niniejszym opracowaniu.

Zasady wydania (s. 34-35)

Zasady wydania (s. 34-35)

Wydanie niniejsze, jak to już powiedziano na wstępie, opiera się na opracowaniach dotychczasowych, przede wszystkim na wydaniu Jana Łosia. W odczytaniu tekstu bardzo pomocne było odczytanie Bolesława Ulanowskiego. I choć różnic w stosunku do tamtego odczytania jest tu dość sporo (część poprawek jest zasługą recenzentów), to jednak w miejscach trudnych przyjmuje się najczęściej lekcje Ulanowskiego.

W tekście łacińskim skróty wyrazów rozwiązano bez zaznaczania tego. Długie *f* występujące z reguły na początku i w środku wyrazów zastąpiono *s* krótkim, zmieniono występowanie liter *u* i *v*, majuskułową literę oznaczającą [*i*] i [*j*] podobną do późniejszego *J* oddaje się (zarówno w wyrazach łacińskich jak polskich) przez *i*, *I*; wprowadzono poza tym parę drobnych zmian — nie wprowadzono do pisowni dyftongów. Zmodernizowano duże i małe litery, interpunkcję i podział na akapity¹.

Wyrazy i teksty polskie oddaje się w dokładnej transliteracji, pisząc tylko znak przestankowy

¹W niniejszej wersji elektronicznej przy podziale na wersy wykorzystano również sugestie Wójcika i Wydry "Jakub Parkoszowic's Polish Mnemonic Verse about Polish Orthography from the 15th Century," *Culture of Memory in East Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period*, 2008, s. 119-127.

(kropkę) u dołu wiersza, a nie w środku jak w rękopisie².

Oznaczono strony i wiersze rękopisu (a nie wiersze transkrybowanego tekstu). Przekład polski wstępu do traktatu jest oparty na przekładzie Łosia, jednak oprócz wydawcy nie mało zmian wprowadził tu prof. J. Domański (por. *Wstęp*). W przekładzie samego traktatu znaczną trudność sprawiała terminologia: określenia głosek i ich cech. Nie można terminów łacińskich tłumaczyć zbyt dosłownie, nie można ich też zastępować dzisiejszymi językoznawczymi określeniami cech fonemów (głosek) — trzeba było wybrać drogę pośrednią. Przekład terminów pozostawia z pewnością wiele do życzenia, sprawa Parkoszowej terminologii gramatycznej wymaga dokładniejszego przedstawienia (wydawca ma zamiar poświęcić temu osobny artykuł). W tłumaczeniu tekstu wyrazy polskie podaje się w transkrypcji, a tam, gdzie mowa o pisowni — w transliteracji, dodając transkrypcję w nawiasach. Długość samogłosek w transkrypcji zaznaczono tylko w wypadkach oznaczenia jej w rękopisie (litery podwojone) i nie budzących wątpliwości. Nosówkę w transkrypcji oznaczono przez q^3 , natomiast w części wstępnej (przy omawianiu słownictwa) i w hasłach w indeksie zastosowano $ę$ i q .

W komentarzu wyzyskano w znacznym stopniu uwagi Łosia. Przy podawaniu znaczeń większości

²Nie zawsze — JSB

³ \mathfrak{a} i \mathfrak{o} ??? — JSB

wyrazów opierano się na *Słowniku staropolskim*⁴⁵. Znaczenia wyrazów — ale tylko różne od współczesnych — podaje się nie w notkach, ale w indeksie (przy wyrazach w staropolszczyźnie wieloznacznych, a w traktacie nie mających kontekstu, znaczeń się nie podaje). Indeks jest więc także rodzajem słownika.

Cały komentarz umieszczono w notkach pod tekstem; przy czytaniu jest to wygodniejsze niż komentarz umieszczony po tekście. W komentarzu tym poprawki pisowni przykładów podaje się tylko w tych wypadkach, kiedy dotyczą omawianych głosek i liter.

Przykłady w tekście wyróżniono **kursywą**⁶.

Nawiasy ujmują: [] litery i wyrazy zbędne, <> litery i wyrazy dodane (których w tekście brak), {} zapisy na marginesie i nad rządkiem, przekreślenia. Pionowe kreski | oddzielają wiersze (rządki) rękopisu, kreski podwójne || oddzielają strony⁷.

⁴*Słownik staropolski*, red. nac. S. Urbańczyk, Wrocław..., 1953 nn.

⁵<http://rcin.org.pl/publication/39990> — JSB

⁶kolorem zielonym — JSB.

⁷nie dotyczy niniejszej wersji elektronicznej — JSB

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=43&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts&page=57&zoom=width&showposition=0.5,0.16>

- 3-01 Iesus Christus¹
- 3-02 **P**ugna pro patria, quia ipsam
- 3-03 defendere laus est meritoria.²
- 3-04 Patria hic notat comunitatem, comunitas diuturnitatem, diuturnitas
- 3-05 uturnitas eligibilitatem, ut patet tercio *Topicorum*³. Hinc est, quod
- 3-06 inconcussa patrum ac philosophorum sanxit autoritas: Sacius reipublice
- 3-07 fore insudandum, quam alias cuilibet privato comodo adherendum, salvata
- 3-08 vata enim comunitate, salvatur eius pars, et non e contra. Nec obviat Philosophus in
- 3-09 *Predicamentis* dicens: Non existentibus primis substanciis, id est singularibus, impossibile est aliquid
- 3-10 horum, id est comune, remanere⁴, quia hoc intelligitur naturaliter vel, ut libet,
- 3-11-1 moraliter.

¹Napisane u samej góry strony.

²Motto przedmowy zostało prawdopodobnie zapożyczzone z jakiegoś poematu średniowiecznego, gdyż — jak wskazał R. Ganszyniec — widoczny w nim jest układ heksametryczny. Wyrażenie „pugna pro patria” wywodzi się z przedmowy do szkolnego podręcznika pt. *Disticha Catonis*.

³Aristotelis *Topica* 3, 1, 116a.

⁴Aristotelis *Cathegoriae*.

- 3-11-2 Unde et Romanis diu consuetum erat triumphantem pro republica
3-12 variis honoribus ac multis muneribus preficere, ut patet eorum gesta inspicere
3-13 volentibus. Et hoc ipsum tangit Theodolus in suis *Eglogis* dicens
3-14-1 {Egloga IV} ⁵
3-14-2 Excedit laudes hominum, qui primus agones
3-14-3 Instituit fieri sub vertice
3-15-1 montis Olimpī.
3-15-2 Aurea victrices obnubit laurea crines,
3-15-3 Ducit pompa domum,
3-16-1 sequitur confusio victum.
3-16-2 Hac eciam saluberrima ratione exigente et quasi
3-17 ex necessitate inducente nedum apud fideles verumeciam et circa gentiles, ut
3-18 refert Aristotiles, quocienscumque quempiam pro comunitate certantem contingit
3-19 tingit ponere vitam, ipsum honorifice sepultum in suis superstitibus, puta
3-20 filiis et filiabus, fovere indesinenter favoribus ratum atque gratum
3-21 comunitati extitit. Claret ergo patriam defendenti gloriam attingere militi.⁶

⁵IV — tak czyta Ulanowski niezbyt jasny zapis.

⁶Łoś poprawia na: defendentis...militis.

- 3-22 Nos itaque monitu talium inducti, non quod intendamus laudi, quoniam hoc ipsum
3-23 solius Dei est, sed inspicientes ad nutum, ex quo reipublice agitur comodum,
3-24 censuimus ex causis infra dicendis paternum idioma, quod notabiliter traximus
3-25 ex Polonorum lingua, fore characteribus latinis cum paucis differentiis apposis
3-26 scribendum, ut in hoc, quantum ad presens attinet, contra cacetem⁷ id est malum
3-27 et insufficientem usum scripture polonice laborantes videamur patriam comodose
3-28-1 defendere et ad sufficientem modum scribendi inducere.
3-28-2 Sed ante
3-29 exordium materie intente phas exordium ponere, ut materie presentis necessitatem
3-30 audientes eam libencius amplecterentur et odio eidem obviantes audacter
3-31-1 repellerentur. Et ratio ponetur, cur eadem frui utiliter debeat.
3-31-2 Sit ergo propositi
3-32 nostri pro themate hoc verbum, quod scribit Plato, divinissimus philosophus, in *Thymeo*,
3-33 dicens: Ad hoc datus est nobis sermo, ut presto iudicia mentis nostre fierent⁸.
3-34 Ubi est advertendum, quia in hoc verbo: iudicia, tangitur humana civilitas,
3-35 de qua Aristotiles primo Politicorum dicit: Homo est animal politicum, id est civile, masuetum

⁷Wyrac oznaczający błędy językowe, por. u Juvenalisa (Sat. VII 51): scribendi cacoethes.

⁸R. Glanszyniec zwrócił uwagę, że ten niedokładny cytat z Platona zgadza się z cytowaniem go przez XIII-wiecznego gramatyka Goswina de Marbis.

3-36 et domesticum, suorum conceptuum alteri communicativum et hoc per signa vocis,
3-37 ut idem notat primo **Pery ermenias**⁹, dicens: Sunt ergo ea, que sunt in voce, earum, que sunt
3-38 in anima, passionum note. Et inferius eciam ibidem innuit, quod voces sunt signa
3-39 conceptuum et scripta — vocum, ex quarum vocum compositione sermo fit hominum. Unde
3-40 sermo nihil aliud est, quam instrumentum vocale, quo mentis nostre conceptum
3-41-1 exprimimus alteri cognoscendum¹⁰.
3-41-2 Et talis sermo est multifarius, multiplicitas
3-42 autem sermonis et **diversitas**¹¹ originaliter processit ex divisione lingue
3-43 filiorum Noe, turrim edificantium secundum illud Scripture: Descendamus
3-44 et confundamus linguam filiorum Noe, et non intelligat unusquisque vocem proximi
3-45 sui. Atque ita divisit eos ex illo loco in universam terram. Et cessaverunt
3-46 edificare civitatem, et idcirco vocatum est nomen loci illius Babel, quia
3-47 ibi divisum est labium universe terre¹². Cuius quidem divisi labii, id est sermonis,

⁹Peri hermenias.

¹⁰Cytaty z Arystotelesa w różnych wersjach powtarzają się w dziełach średniowiecznych z zakresu gramatyki, np. przytoczony cytat w traktacie *Generalis doctrina de modis significandi grammaticalibus*: Ideo dicit Aristoteles primo *Peri hermenias*: Ea, que sunt in voce, sunt note, id est signa, earum passionum, que sunt in anima, id est conceptuum seu actuum intellegendi (R. G a n s z y n i e c, *Metrificale Marka z Opatowca i traktaty gramatyczne XIV i XV wieku*, *Studia staropolskie* pod red. K. Budzyka, t. VI, Wrocław 1960, s. 150).

¹¹W rkp. błędnie: diversitatis.

¹²*Genesis* XI 7-9. W cytacie są niewielkie różnice w stosunku do Wulgaty.

- 3-48 diverse nationes diversas habent figuras ac litteras seu characteres,
4-01 ipsos sermones in scripto representantes iuxta suos inventores secundum illud
4-02 Metriste:

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=44&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts&page=59&zoom=width&showposition=0.5,0.52>

3-47 Cuius quidem divisi labii, id est sermonis,

3-48 diverse nationes diversas habent figuras ac litteras seu characteres,

4-01 ipsos sermones in scripto representantes iuxta suos inventores secundum illud

4-02-1 Metraste:

4-02-2 Invenit hebraicas Habraham patriarcha figuras,

4-02-3 Sed **Catius**¹³

4-03-1 grecas, Carmentis datque latinas.

4-03-2 Ex quibus litteris compositionem dictionum

4-04 facientes per easdem conceptus ac suas intenciones presentibus manifestant

4-05 et posteris ad legendum in scripto relinquunt. Et quamvis diversarum nationum

4-06 diversi sunt sermones <et diversi characteres>, in scribendo illos representantes, ut patet in

Iohanne de

4-07 **Montalino**¹⁴ qui diversarum nationum formaliter abecedaria secundum suas

4-08 figuras conscripsit, ut Teucrorum, Caldeorum, et sic de aliis, omnia tamen

¹³Winno być: Cadmus

¹⁴W oryginalne było prawdopodobnie Montalmo lub Montalma, w kopii jednak 3 laski dla m nie są równe, słusznie więc Ulanowski czytał: Montalino.

- 4-09 abecedaria, et tria horum comuniora, scilicet Hebraicum, Grecum et Latinum,
4-10 licet in suis vocibus differant, ut aliter scribantur et aliter proferantur
4-11 — quia quedam nationes proferunt et scribunt sua per dictiones, aliquando
4-12 per sillabas, ut Greci: *alfa, beta* etc., Ruteni: *as buky ve de la hol* etc.,
4-13 Latini autem simplicissimi: per voces simplas exprimunt litteras, ut: *a b c d* etc. —
4-14 omnes tamen gentes in **principali** conveniunt **expressionis elemento**^[15]
4-15 *Alpha* enim apud Grecos et *as* apud Rutenos idem est, quod *a* apud
4-16-1 Latinos.
4-16-2 Quamquam igitur multe nationes diversas sic habent figuras,
4-17 suos sermones representantes, nonnulli tamen sunt, que in unius
4-18 et in eiusdem idiomatis concordant characteribus et figuris,
4-19 ut: Italici, Francigene, Anglici, Bohemi, Theotoni et ceteris, qui sibi
4-20 characteres et litteras Latini ideomatis usurpant, paucis circa eosdem
4-21 punctis ad differentiam appositis, ut ex hoc proprium **ideoma**^[16] sufficienter
4-22-1 valeant scribere.
4-22-2 Propter quam sufficienciam tales gentes, et

¹⁵Łoś poprawia na: Omnes tamen gentes in principalis conveniunt expressione elementi.

¹⁶W rkp. wyraz ten jest pisany najczęściej przez y-: ydeoma.

- 4-23 precipue nobis Polonis viciniore, videlicet Bohemi et Almani,
4-24 omnia sua in foro civili acta, privilegiata et cetera munimenta
4-25 in proprio idiomate per latinas litteras scribunt, certas differencias
4-26 apponendo, ut sic quicquid veritatis acte inter ipsos contingat, quod
4-27 in scripto ex necessitate reponendum esset, de verbo ad verbum in eodem
4-28 ideomate, in quo actum est, omnibus, quibus horum noticiam habere spectat,
4-29 [habere] legatur et ne alias propter peregrinam differencium ideomatum
4-30 matum interpretacionem utpote de Latino in hoc vel in istud idcirco
4-31 principalis veritas rei acte suffocetur, quoniam iam hoc multociens compertum
4-32 est, sed ut de plano simpliciter, sicut est acta, sic eciam in eodem
4-33-1 ideomate scripta audientibus legatur.
4-33-2 Unde licet talis defectus
4-34 interpretacionis non contingat principaliter propter impericiam interpretancium
4-35 pretancium, advertendum tamen est, quod ipse quandoque accidit ex necessitate
4-36 diversarum proposicionum seu orationum diversorum ideomatum diversis vocibus
4-37 ac vocum ordinacionibus eundem conceptum mentis exprimencium, prout
4-38 unumquodque consuevit iuxta modum suum. Constat enim certi ideomatis

4-39 aliquam oracionem esse veram in voce secundum consuetudinem proprie lingue,
4-40 que si ad aliam interpretabitur, mox, ut verba exigunt, falsificabitur.

4-41 Nam licet Latinus vere dicat: *Cervisia defecatur seu purgatur*,

4-42 et interpres in Polonico similiter dicet vere: pijwo fzya vftawa

4-43 albo pywo fzye czyfczy, in simili tamen nihil valet. Dicit enim Latinus:

4-44 *Panis comeditur*, sue mentis conceptum vere exprimendo. Et interpres

4-45 dicit in Polonico: Chleb fzya gye, et hoc est falsum, ut liquet de

4-46-1 se. Et sic de aliis.

4-46-2 Similiter lingua Almanica dicit: *Proicias per domum*

4-47 — *werf heber haus*, significans per hanc preposicionem *heber*¹⁷ ex

4-48 trinsecum seu conuexum domus. Sed cum intendit: per intraneitatem

4-49 domus, significare, tunc aliam preponit preposicionem, dicens: *verf durch*

4-50 *haus*

5-01 ut dato, quod alicuius domus duo hostia sibi opposita sint aperta per intra, que hostia

5-02 cum intendit, ut proiciatur, sic exprimit.

¹⁷Tj. über.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=45&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts&page=61&zoom=width&showposition=0.5,0.49>

4-48 Sed cum intendit: per intraneitatem

4-49 domus, significare, tunc aliam preponit preposicionem, dicens: *verf durch*

4-50 *haus*

5-01 ut dato, quod alicuius domus duo hostia sibi opposita sint aperta per intra, que hostia¹⁸

5-02 cum intendit, ut proiciatur, sic exprimit. Hos autem differentes duos conceptus ideomatis

5-03 istius uno modo exprimit sermo latinus, dicendo: *Proicias per domum*, non faciens

5-04-1 inter primum et secundum modos exprimendi differentiam.

5-04-2 Et quamvis bonitas intelligentis

5-05 potest unam et eandem oracionem ad hunc vel ad istum sensum interpretari et per hoc ex

5-06 equivocacionis errore ad intencionem veram et principalem eam reducere, quia sic

5-07 scribit beatus Hieronimus in Epistola ad Pachomium¹⁹ de optimo genere interpretandi,

5-08 diversa diversorum interpretum et autorum inducit testimonia et exempla,

5-09 ut Tullii, Terencii, Hilarii, que dicunt, quod quilibet gnarus interpres debet

¹⁸Tj. ostia.

¹⁹Błędnie zam.: ad Pammachium. W zbiorze *Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum*, vol. LIV: *Sancti Eusebii Hieronymi epistulae*, pars I: epistulae I-LXX, recensuit I. Hilberg, Vindobonae — Lipsiae 1910, na s. 503-26 (epistola) *Ad Pammachium de optimo genere interpretandi*.

- 5-10 diligenter intendere, ut non ex verbo verbum, sed ex sensu debitum et
5-11 aptum transferat sensum²⁰, et Oratii²¹ verbum est: Non ex verbo verbum, sed sensum
5-12 ex sensu curabis reddere fidus interpres²², non tamen hoc passim ac comunitur
5-13 omnibus facere constat facile, quia sicut idem beatus Hieronimus ibidem ait:
5-14 Difficile est alienas lineas (id est litteras²³) insequentem non alicubi excedere
5-15 et arduum, ut, que in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem
5-16 in translacione conservent. Nam quodlibet ideoma suarum vocum diversas habet
5-17-1 proprietates, igitur etc.
5-17-2 Cautissime itaque nonnullae gentes sua facta, acta,
5-18 gesta proprio linguagio scriptitant, ne erroris aliquid propter diversa
5-19 ideomata incidat. Solum ab hac securitate, solum famosissima
5-20-1 Polonorum lingua est aliena.
5-20-2 Quod videns Spectabilissimus Iacobus

²⁰Hieronim, *Ad Pammachium* (jw., s. 508): Ego enim non solum fateor, sed libera voce profiteor me in interpretatione Graecorum...non verbum e verbo, sed sensum exprimere de sensu.

²¹Tj. Horatii.

²²U Horacego (*De arte poetica* 133-4): Nec verbum verbo curabis reddere fidus interpres, i tak cytuje Horacego Hieronim (op. cit., s. 510).

²³Glosa, u Hieronima brak.

5-21 Parcosii de **Zorawicze**²⁴, decretorum doctor, canonicus Cracoviensis
5-22 et rector ecclesie parochialis in Skalka, et animadvertens, ne hucusque
5-23 usque per **amplius**²⁵ natio Polonica in hoc posterior ac defectuosior aliis
5-24 (cum multo sui periculo) maneat, edidit unum sufficientissimum modum,
5-25 quem in presenti tractatulo tradidit, per quem Polonicum ideoma scribendum
5-26 fore sufficienter reliquit, ut per eum natio consolata sua valeat
5-27-1 in proprio ideomate scriptitare gesta.
5-27-2 Quamvis multis male
5-28 opinantibus, imo, ut verius dicatur, fantastice somniantibus
5-29 ac chimerice, usus materie presentis tractatuli, quo, ut alie gentes,
5-30 domini Poloni in suo ideomate proprias scriberent intenciones, videretur occasi**onem**
5-31 sionem quandam erroris afferre, quam ipsi, pro hac sua parte allegant**es**
5-32 tes, in certis hominibus dicunt evenisse, dantes erroris causam non
5-33 aliud esse, quam que ex copia librorum theologicalium et aliorum in comuni
5-34 ideomate ipsorum conscripta existunt. Unde secundum sic autumantes
5-35 accidit, nedum mares, verum eciam et mulieres varias scripturas legentes

²⁴W rkp. raczej: Zoralbicze.

²⁵Łoś poprawia na: per amplior.

5-36-1 exorbitare.

5-36-2 Absit autem hec paralogismi estimacio, ne modico fermenti

5-37 menti presentis masse corrumpatur intencio. Non enim res vel instrumentum

5-38 mentum in se proprie est laudis vel vituperii receptivum, sed tantum eius usus

5-39 vel abusus. Vini enim non labes, sed tua, si post vina labes²⁶.

5-40 Ex simili itaque Sacra pagina deberet pretermitti racione, qua ipsi

5-41 heretici suas muniunt intenciones, ut patet in tractatu venerabilis

5-42 Benedicti, decretorum doctoris, abbatis Marsilie, ubi quemlibet articulum

5-43 per Sacram scripturam demonstrant, per hoc autem, quod demonstrant, non redarguuntur

5-44 guuntur heretici, sed quod demonstratam indigeste capiunt, vituperium non

5-45 ammittunt. Uti quidem instrumento et bene, et male contingit iuxta utentis

5-46 facultatem, quia secundum Innocencium instrumentum non agit per se,

5-47 sed coniunctum suo motori, ideo non agunt libere (sc. Sacra pagina?), nisi inquantum coniuncta
moventis

5-48 ventis voluntati. Nam ut ait Petrus de Tharantasio, ipsa voluntas

5-49-1 est, que claudit oculos et aperit, prout vult.

²⁶Ganszyniec wskazał, że jest to parafraza wiersza znanego autorowi przedmowy z glosy do *Disticha Catonis*: Si post vina labes, non vini, sed tua labes.

5-49-2 Ecedat ergo demens

6-01 arguicio et accedat comoda Polonorum lingue in scripto servicio.

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=46&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts&page=63&zoom=width&showposition=0.49,0.49>

5-49 Eecedat ergo demens

6-01 arguicio et accedat comoda Polonorum lingue in scripto servicio. Etc.

6-02 **V**iginti duas litteras apud Hebreos, Siros et Caldeos in prologo

6-02 super libros Regum beatus scribit Hieronimus. Latini autem una

6-03 magis habent litteras, characteribus quidem et figuris sed non in omnibus

6-04 vocibus differentes et obtusum seu raucum *k* et *q*. Quamvis quandoque

6-05 eidem characteri diversos sonos attribuant, alique tamen eorum apud eos

6-06 superfluunt. Nam Latinum ideoma *k* non indiget, *h* eciam aspiracionis nota

6-07-1 est.

6-07-2 Nostrum autem Sclavonicum ideoma, et presertim Polonicum, multo

6-08 pluribus indiget litteris. Primo namque cum Latini quinque vocalibus contenti sunt,

6-09 Poloni [autem] sextam *ø* adiciunt, nec sine ea illud ideoma scribi potest.

6-10 Nam licet alicubi loco *ø* *an* scribi possit, ut *ranka* *manka*, *røka*

6-11 *møka*, alibi tamen nullo modo, ut *møøka* *drøga*. Alioquin inter penam et farinam

6-12-1 et multa alia non erit differentia.

6-12-2 Omnes eciam vocales apud Polonos

6-13 modo longantur, modo patulo breviantur. Ex quarum longacione vel bre**viacione**

6-14 **viacione** diversus consurgit sensus dictionum. Exemplum de **a** sicut **verci**maak****

6-15 **maak**, ubi si **a** producitur, una dicio est, si corripitur, due sunt

6-16 dictiones. Exemplum de **e** sicut **beel bel**. Exemplum de **i**: **byl bil**. Exemplum de **o**,

6-17 ubi longatur, ubi corripitur: **kooth koth**. De **ø**: **drøga drøøga**.

6-18-1 Exemplum de u: **druęa druug**.

6-18-2 Et quanquam Latini in produccione et corre**pcione**

6-19 **cione** vocalium in scribendo nullam aut paucam faciant differenciam,

6-20 pro eo, quia de quantitate — produccione et breviacione vocalium — suffi**cientes**

6-21 **cientes** habent regulas in libris grammaticorum, scilicet Prisciani,

6-22 **Hebreardi**²⁷, Allexandri et aliorum positas, has igitur sciendas

6-23 per Latinos presupponunt, et ideo uno et eodem caractere seu figura

6-24 vocales breves et productas scribunt, ut brevitati scripturarum

6-25 consulant. Et quia has regulas prosodie Polonis illiteratis difficile

6-26 foret tradere, oportuit, ut in scribendo quantitas vocalium expr**imatur**

6-27 **matur**. Quod alio modo facere facile non est, nisi ut vocalis longa

²⁷Prawdopodobnie błędnie zam. Heberhardi, tj. Eberhardi.

6-28 geminetur et brevis simpla ponatur. Ut **adaam**, ubi primum **a**
6-29 breve, secundum longum et geminatum. Si enim differencias longe et brevis
6-30 vocalis tam in voce quam in caractere facere vellemus, forsan non
6-31 multum difficile foret. Nam Greci hunc modum scribendi servant, ut
6-32 aliter *o* longum, aliter *o* breve scribant. Nos autem, qui omnia a
6-33 Latinis mutuavimus, hanc novitatem pretermittere voluimus, forsan
6-34-1 enim aliquibus foret odiosa.
6-34-2 Necesse autem habemus quantitatem vocalium
6-35 **lium** in scribendo geminando et simplando exprimere, quia, ut
6-36 premissum est, hoc pretermisso magna occurreret in distinguendis
6-37 significatis dicciorum difficultas. Ideo etsi non omnis vocalis producta
6-38 geminabitur, saltem hoc observabitur, ubi ex eius breviatione et
6-39 produccione surgit notabilis diversitas significati eiusdem diccionis
6-40 **cionis**. Quamvis eciam et ex parte consonantium hec differencia notari possit, ut
6-41-1 infra dicetur.
6-41-2 **{? ??}** **P**orro omnes fere littere, exceptis scilicet **{s} h {v} k q r t [c]**^[28], in sono variantur

²⁸Litery nadpisane Ulanowski czytał *b* i *v*. Pierwszą należy raczej czytać *s*. Obie mogą być jakimiś skrótami (choć skróceń nie zaznaczono), np. sine variazione — bez zmian (występują litery *h*, *k*, *q*, *r*, *t*). Ostatnie *c* (Ulanowski je czyta jako *r*, a *r* poprzednie jako *v*) znalazło się tu przez jakąś pomyłkę.

6-41-3 variantur. Nam c quinqies, s sexies sonum variat. V autem

6-41-4 in quantum vocalis ad modum aliarum vocalium et longum, et

6-41-5 breve est, in quantum autem consona eciam aliquociens variat sonum.

6-41-6 Nam cum componitur ex consona et vocali, tunc proprie scribitur, sic

6-41-7 wfta wmaar. Ponitur eciam ut simplex consonans et tunc

7-01 aliquando grossatur, aliquando molliter profertur.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=47&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=65&zoom=width&showposition=0.5,0.64>

6-41 Ponitur eciam ut simplex consonans et tunc

7-01 aliquando grossatur, aliquando molliter profertur. Exemplum primi: viklad vige

7-02 vya. Exemplum secundi: vila vilue²⁹. Quando igitur u vocalis simpla ponitur,

7-03 eodem modo sicut u scribitur, in superiori parte apertum, in inferiori ligatum.

7-04 Quando autem longatur, tunc geminatur. Exemplum primi in uije uyass.

7-05 Exemplum secundi: fzvwap̄ d̄mucha³⁰. Quando est consona et grossatur, tunc

7-06 de superius primi cornu tractus ducatur, ut vaal vyl viklad.

7-07 Quando vero mollitur, tunc planis et equis cornibus scribatur, ut sic: vila

7-08-1 vidzaall vīno.

7-08-2 Hac differentia habita inter v consonantem mollem et

7-09 grossam, non erit necesse ponere duplex ij, ut olim ponebatur, ut vyatr.

7-10 wyege · wyofna · vyonczek, quia non esset differenda inter vial et vaal

7-11 id est flavit, sed sic scribatur molle v: vaal · vathr · vege · vofna ·

7-12 voczek · vvaal. Peccatum est enim fieri per plura, quod eque bene potest fieri per

²⁹Lekcja nie jest pewna, Ulanowski czytał: vilne.

³⁰Winno być: fzuuwap̄, d̄mucha.

7-13-1 pauciora.

7-13-2 Ille autem sex littere: *b f l m n p* sub eadem vocis retentione

7-14-3 tione et quantitate nunc grosse, nunc molliter proferuntur.

7-14-4 {De b}. Exemplum primi

7-15 de b · byk · bith id est percussus. Exemplum secundi: [b] bil id est fuit, byk³¹ id est

7-16 thaurus. Nec ex parte vocalis geminate et longate potest esse

7-17 differentia. Nam idem b molle et grosse prolatum, cum y longo et i

7-18 brevi reperitur. Licet enim, ubi ij longatur, merito b deberet grossari,

7-19 et ubi i breviatur, deberet iuste molliri, ut in exemplis suprapositis:

7-20 byk et bik³² est tamen reperire dictiones, in quibus i breviatur, et tamen b

7-21 nunc mollitur, nunc grossatur, ut bith id est habitatio, bith

7-22 id est percussus. In his dictionibus i breviatur, et tamen b mollitur et

7-23 grossatur. Aliquando e converso, y producitur, et tamen b grosse et

7-24-1 molle profertur, ut byl id est percussit, [b] byl id est fuit.

7-24-2 _____ {ff}. Sic ff nunc

7-25 grosse, nunc molle profertur, ut ffaal et est proprium nomen, faal

³¹Winno byc: byk.

³²Jeden z tych przykładów winien być napisany przez b, drugi przez b

- 7-26 id est movit. Nec per vocales additas differre possunt. Nam **ffaal**
- 7-27 et faal utrobique **aa** longum seu geminatum, et **f** differt in voce.
- 7-28 Nam si diceretur, quod vocalis longata seu producta faceret consonantem
- 7-29 litteram **grossari**³³, et breviatam **molliri**³⁴, sicut de **6** dictum est,
- 7-30 hoc apparet falsum in exemplis statim positis: **ffaał** **faal**. Imo
- 7-31 alicubi vocalis producitur et **f** mollitur, ut **fjth**, et e converso,
- 7-32 vocalis corripitur, et **ff** grossatur, ut **ffytaa**³⁵, et iterum **i** breviatur,
- 7-33-1 ut **fjth**³⁶ **[ffy]** **ffita** **fġi**.
- 7-33-2 **{ll}**³⁷. Eodem modo *l* nunc grossatur, nunc mollitur
- 7-34 **litur**, ut **łif** id est littera vel folium, **lifh** ut est pars pedis, **łis** id est
- 7-35 vulpis, **[łi]** **lifz** id est calvus: ecce ceteris paribus nunc grossatur,
- 7-36 nunc mollitur sic et in fine positum. Exemplum: **Staał** id est calibs,
- 7-37-1 **łtaal** id est stetit.
- 7-37-2 **{m}**. Eodem modo *m* grossatur et mollitur circa easdem

³³W rkp.: grossiori.

³⁴W rkp.: molliori.

³⁵Winno być: **ffitaa**.

³⁶Winno być: **fjth**.

³⁷Winno być: **łl** lub **ll**.

7-38 vocales et consonantes positum. Exemplum: **mika** id est Nicolaus, **mjkaa**

7-39 id est trahit. Et in fine dictionis positum. Exemplum: **dymj** · **gromj** · **gym**³⁸

7-40-1 id est eis, **gym**³⁹ id est tene, **przymj** id est suscipe.

7-40-2 {n}. Consimiliter *n* grossatur

7-41 et mollitur. Exemplum de grosso: **nifki** id est de civitate Nissa. Exemplum

7-42-1 de molli: **nifki** id est declivis. Sic etiam in fine: **fyn**⁴⁰, **koon**.

7-42-2 {p}. Consimiliter

7-43 *p* grosse et molliter profertur: **panj** · **pavel** · **pifchno** **pige** · **pivo**.

7-44 **pothr** · **povee**⁴¹ · **popu**⁴².

7-45 Quas igitur differencias his vocibus harum litterarum attribuemus? Si

7-46 aliquas differencias ponere voluerimus, non parum difficultatis

7-47 **habet**⁴³, si nullas, multum erroris sequi necesse est. Nam eadem

7-48 figura litteram molliter et grosse prolatam scribere non parvum

7-49 errorem parit. Nec, ut pretactum est, per vocales longas aut

³⁸Winno być: **gymj**.

³⁹Winno być: **gym**.

⁴⁰Winno być :**fynj**

⁴¹Ulanowski czytał: **povec**.

⁴²Nie różnicowano pisowni *p*.

⁴³Winno być: **habetur** lub: **habemus**.

8-01 additas differentia notari potest.

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=48&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=67&zoom=width&showposition=0.5,0.67>

7-49 Nec, ut pretactum est, per vocales longas aut

8-01-1 additas differentia notari potest.

8-01-2 _____ { **b̄**, **b** }. Si igitur libet, <sit> **b̄** grossum sine unco et quadratum

8-02 dratum, ut sic **b̄**, quod etiam musici vocant *b* durum, et **b** molle cum

8-03 unco superiori et inferius rotundum, ut sic **b̄**, quod musici etiam **b̄** molle

8-04 vocant. Exemplum: **bab̄** **bik** **bodze**. Exemplum secundi: **Beņeck** **byka** **bięe**⁴⁴.

8-05 { **ff** }. *ff* grossum scribamus geminum vel geminatum, *f* molle simplum.

8-06 Exemplum primi: **ffaał** **ffałth** **ffitaa**. Exemplum secundi: **fifth** **fięi**.

8-07 { **ł** }. Item **ł** spissum seu grossum fiat sine unco. Exemplum: { **łap** } **łapka**

8-08 **łekce** **łiżęęo** **łofze** **łudzy** **łothka**. Molle cum unco superiori.

8-09-1 Exemplum: **łaałz** **łis** **łofch** **łefch**⁴⁵ **łudze** **łankawka**.

8-09-2 { **m̄** **m** }. **m̄** spissum

8-10 cum cauda in tercio pede, sicut in fine dictionum poni solet, ut sic:

8-11 **m̄ara** **m̄ęęo** **m̄ięęe** **m̄oęęe** **m̄ođro** **m̄ułch̄o**. *M* autem molle sine

⁴⁴Winno być: **bika bięe** lub **bika bięęe**.

⁴⁵Te dwa wyrazy można czytać: **łofch** **łefch** lub **łofth** **łefth**, a także (tak Ulanowski) **łofth** **łefch**.

8-12-1 cauda, ut **ṃaal** **ṃecz** **ṃikolai** **ṃood** .

8-12-2 {**ṃ ṃ**}. Sic etiam **ṃ** spissum

8-13 cum cauda, sicut in fine dictionum poni solet, ut **ṃapafcz** **ḡnath**

8-14 **ṃalocz** **ṃoc** **ṃos** **ṃadza** . Molle sine cauda, ut **ṃevafta**

8-15 **ṃeve** **ṃiczsz** . Erit autem differentia inter **ṃ** spissum seu grossum et

8-16 *ij* duplex, quia cauda **ṃ** trahitur in rectum, cauda autem *ij*

8-17 flectitur ad sinistrum. Insuper supra *ij* ponitur duplex punctus ad

8-18-1 differendam *ṃ* spissi.

8-18-2 {**ṃ ṃ**}. **ṃ** spissum fiat quadratum, ut **ṃ** grossum.

8-19 **ṃ** molle fiat rotundum. Exemplum primi: **ṃaṃ** **ṃavel** . **ṃooge** **ṃyŃchṃo**

8-20 **ṃo**]. Exemplum secundi: **ṃotr** **ṃivo** **ṃiḡe** **ṃilṃo** . **ṃech** **ṃecze** **ṃeceṃa**⁴⁶ .

8-21 Nec autem modo erit necesse post illas litteras molliter prolatas

8-22 **ṃ** duplex scribere, sicut hactenus scripsimus in omnibus predictis

8-23 consonantibus. Nam sic scribimus **ṃyl** id est percussit per duplex *y*,

8-24 volentes exprimere molle **ṃ**, sed apparet manifeste, quod etiam circa **ṃ**

8-25-1 grossum seu spissum ponitur duplex **ṃ**, ut **ṃyl** id est fuit.

⁴⁶Zaczyna się tutaj pojawiać *p* miękkie pisane nieco inaczej niż zwykle *p*, mianowicie **ṃṃ** .

8-25-2 Qualis igitur inter hec

- 8-26 erit differentia ? Et — ut appareat sic, secundum quod alias scribebatur, differendam inter dictiones
- 8-27 cadere non posse — ecce si scribatur more predicto **byaal** id est albus et **byaal**
- 8-28 id est percuciebat, in scripto non erit differentia, cum in voce et significato differentia sit. Nunc ergo
- 8-29 scribatur **baaʔ** pro albo et **byaal** pro percuciebat. Et sic plana erit differentia.
- 8-30 Sic etiam **bika** id est instrumentum latarnorum⁴⁷, ubi est **ḅ** molle et **i** breviatur,
- 8-31 et **bika** id est taurum vel **bika**⁴⁸ id est mugit, ubi est **ḅ** grossum et **i** longatur,
- 8-32 non potest igitur differentia subsistere. Melior est itaque differenda **ḅ** quadrare pro spisso et rotundare
- 8-33-1 **dare** pro molli.
- 8-33-2 Sic de **ll**: si per duplex **i** voluerimus **l** molle designare,
- 8-34 in aliquibus dictionibus bene conveniet, in aliquibus vero minime, ut **lyfchka** id est vulpis,
- 8-35 **lyffka** id est eruca, **lyfth** id est folium, sed cum ex superius dictis vocalis geminata

⁴⁷Winno być raczej: laterinorum, lub: laterariorum.

⁴⁸Łoś niesłusznie uważa, że **bika** w obu wypadkach napisano błędnie zamiast **byka**. Przykłady są bowiem podane w pisowni dotychczasowej dla pokazania jej niewystarczalności do zróżnicowania wyrazów **bika** i **byka**.

- 8-36 deberet produci, in omnibus tamen premissis corripitur. Ecce prima ineptitudo. Denique
- 8-37 nique, ubi in fine dictionum ɸ molle seu tenue ponitur, si sibi duplex
- 8-38 y adiciatur, faciet significati confusionem. Exemplum: ftaal id est calibs. Si post ɸ duplex y
- 8-39 poneretur, stabit ftaaly, quod significat steterunt. Ubi erit nostra calibs ? Si autem sine
- 8-40 y scribatur, erit ftal id est stetit. Ecce alia ineptitudo. Melior ergo erit differentia,
- 8-41 ut l grossum sive spissum scribamus sine unco, sicut baculum, ut ftaal
- 8-42 lyffy id est stetit calvus, ɸ molle seu tenue cum unco et sine addicione y,
- 8-43-1 ut ftaɸ id est calibs, ɸiftɸ id est folium, ɸuud id est populus.
- 8-43-2 Eodem modo de m. Olim
- 8-44 Mikolai miffa mifaa myaaɸ id est adeps vel verbum id est habuit
- 8-45 per duplex y scribebant, volentes tenue *m* denotari. Sed iam est ostensum,
- 8-46 quod *m* posita circa vocales et consonantes non potest per y duplex *m* tenue
- 8-47 nue ab m spisso differre, ut mika id est Nicolaus, mjkaa id est frequenter
- 8-48 trahit. Est igitur melior differentia, ut m molle seu tenue scribatur
- 8-49 sine cauda, ut sic: mika · mikoɸay · mykaa⁴⁹ · myafto maaaɸ. Et
- 9-01 non erit a modo necesse circa m molle ponere duplex *ij* et vocalem sequentem

⁴⁹To mykaa jest tu niepotrzebne.

- 9-02 quentem, ut ṁyedz ṁyood, sed *m* tenue sta<bi> t loco y duplicis
9-03 geminati, *e* vel *o*, vel alia vocali manente producta, ut ṁaal id est
9-04 adeps, ṁeedz · ṁood id est mel, ṁaffo · ṁaafga .

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=49&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=69&zoom=width&showposition=0.5,0.81>

8-48 Et

9-01 non erit a modo necesse circa **m**⁵⁰ molle ponere duplex **y** et vocalem sequentem

9-02 **quentem**, ut **myedz** **myood**, sed **m** tenue sta<bi> t loco y duplicis

9-03 geminati, e vel o, vel alia vocali manente producta, ut **maal** id est

9-04-1 adeps, **meedz** · **mood** id est mel, **maffo** · **maafga**.

9-04-2 Similiter de **p** et **n**,

9-05 circa quas consonantes plus errabatur. Nam quociens **N** et **p**

9-06 mollia occurrebant, semper per duplex **y** et vocalem currentem

9-07 scribebant, sive illa breviabatur, sive producebatur. Exemplum primi de **A**:

9-08 **gnyafdo**, de **E**: **nyewyafda**, de **I**: **nijcz**. Hec differentia

9-09 insufficiens erat, nam inter **Nya**, quod fuit idolum, et **naa**,

9-10 sillabam in dictione **gnyafdo** positam, non erat differentia. Sic de

9-11 **n** in fine dictionis posito, ut **fgon** id est finis, **koop**⁵¹ id est equus. Et

9-12 in fine illius dictionis **koop** necesse erat addere duplex y ad

⁵⁰W rkp. zamiast **m** jest napisane mylnie **l**.

⁵¹Łoś uważa, że **koop** jest błędnie napisane zamiast **koon**. Jest to jednak prawdopodobnie zapis w pisowni niezmodernizowanej, w której na końcu często pisano **n**.

9-13 denotandum *i*, quo facto non erit differentia inter **koonij**, nominativum singularem,

9-14 et **koonij**, accusativum⁵² pluralem. Sic inter **gonij** id est fugatur⁵³ in imperativo

9-15-1 **perativo**, et **gonij** id est fugat.

9-15-2 Sic de *P*. Quociens *P* molle

9-16 seu tenue debebat scribi, semper subiciebatur duplex **y**

9-17 cum vocali sequente, ut **pyafek** id est arena, **pyechna** · **pyotr** ·

9-18 **pyathno**. Sed hec differentia seu expressio insufficiens est. Nam

9-19 iuxta hoc non erit differentia inter **pya** et **paa**, inter **pye** et

9-20 **pee**. Sed ut de *N* dicebatur, quod mollitur, quando sine cauda

9-21 scribitur, sive eam sequatur aliqua vocalis, sive non, ut

9-22 **[gn̄yafdo]** **gn̄afdo** · **n̄ewaaf̄ta** · **n̄ifczotha**, similiter de *p*

9-23 molli, quando rotundatur, debet **tenuari**⁵⁴, sequentibus quibuscumque

9-24 vocalibus aut quando in fine ponitur. Exemplum primi de **a**:

9-25 **paafek**, de **e**: **pech̄na**, de **l**: **piffarz**, **piffczek**, de **o**: **potr**, de **ō**: **pøthno**.

9-26 **Restat nunc videndum de litteris, que aliter variant voces,**

⁵²Winno być: genitivum.

⁵³Winno być: **fuga**.

⁵⁴W rkp.: teneri.

9-27-1 quam spissitudine et tenuitate et sunt: **c d ġ ff**.

9-27-2 Et primum

9-28 circa **c** occurrit non pauca difficultas. Nam **c**, ut

9-29 premisi, quinquies in voce variatur, secundum quod variis

9-30 **vocalibus**⁵⁵ iungitur. Nam iunctum cum **a** aliquando concurrat

9-31 in voce cum **k** et quasi **obmutescit**⁵⁶, ut **cath** id est tortor, **captuur**

9-32 id est capucium. Et ita utuntur Latini eo in ipsa eius voce. Et sic

9-33 apud eos iungitur cum **a**, **o**, et **u**⁵⁷, ut **capud**, **collum**, **cuculus**.

9-34 Aliquando iungitur aliis et non concurrat in voce cum **k**, sed quasi

9-35 asperatur, id est proprium sonum retinet, quem in alphabeto habet. Sic eo

9-36 utuntur Latini, quando iungitur **e** vel **i**, ut **cepe**, **cibus**. Cum **a**

9-37-1 **eciam** sed valde raro, ut **caix**.

9-37-2 Et hoc modo prolatum tripliciter in Polonorum

9-38 **norum** ideomate asperatur: grosse, grossius et molliciter,

9-39 quibuscunque vocalibus iungatur. Exemplum primi de **a**: **czas** · **czapka** ·

⁵⁵W rkp. błędnie: vocabulis.

⁵⁶W rkp.: obmutescat.

⁵⁷W rkp.: **v**.

- 9-40 **czafcha**, **czapka**⁵⁸. Exemplum secundi: **czało** **caafk** **cemø**. Exemplum tercii:
9-41 **[caper]** **cap** id est hircus Vallacorum vel interieccio percudentis,
9-42 **hynca** **kuńca**. Sic eciam iunctum cum **e** tripliciter asperatur. Exemplum
9-43 primi: **çeǵo** **çekaa**. Exemplum secundi: **cemø** · **celø**. Exemplum tercii:
9-44 **cepi** **cebula**. Sic cum reliquis vocalibus, ut **czynŋ** **czyn**
9-45 **[ut ar]** id est arma, **czyn** id est fac, **czop** · **czuǵe** · **czeebu**⁵⁹ **czolŋek**.
9-46 Quam differenciam ponemus, ut debite et differenter ista in
9-47 scriptis exprimamus, sicut in voce differunt. Non est facile
9-48 assignare, tamen, si placet, fiet talis differencia — si placet,
10-01 quia omnes voces et omnes characteres ad placitum sunt inventoris
10-02 et sequencium.

⁵⁸Może błędny zapis zamiast **czapła**.

⁵⁹Łoś prawdopodobnie słusznie przypuszcza, że to błąd zamiast **czøøbr**.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=50&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=71&zoom=width&showposition=0.5,0.68>

9-48 Non est facile

9-49 assignare, tamen, si placet, fiet talis differentia — si placet,

10-01 quia omnes voces et omnes characteres ad placitum sunt inventoris

10-02-1 et sequencium.

10-02-2 In **c** igitur grosse prolato seu asperato, ut in

10-03 exemplis primi modi, ut **czas** **czego** **czyṃ** **czołkaa** **czubaacz**

10-04 scribitur **c** cum **z**, ut solitum est scribi. Hoc enim **tantocius**⁶⁰ amplectemur

10-05-1 **ctemur**, quanto quotidiano usu approbaverimus.

10-05-2 In grossius autem

10-06 prolatis, ut in exemplis secundi modi de **a** et de **o**, facilem

10-07 poterimus differentiam ponere, ut si scribamus **cz** et **y**, ut **czyalo**

10-08 **czijałno**, **czijjemø** **czijjelø** **czijolek** **czijvłaa** **czijaḡne**,

10-09 in his quidem dictionibus satis idonea **esset**⁶¹ expressio et differentia.

10-10 Sed in aliis nullo modo hec differentia sufficeret, scilicet quando occurrerunt exempla

⁶⁰W rkp.: quantocius.

⁶¹W rkp.: esse.

- 10-11 de I: **czijm**, **czijn**, quod est prime asperacionis exemplum. Quomodo
- 10-12 autem scriberemus **czyñ** cum 2-a asperacione, quod significat sillabam de
- 10-13 illis dictionibus: **bozaczyñ** **prødoczyñ** **Coczzyñ** vel de similibus ?
- 10-14 Nescio enim, quomodo dictiones in scripto different **czyñj** prime asperacionis
- 10-15 **racionis**, id est cum quo, et **czijn** secunde asperacionis, que est sillaba de
- 10-16 predictis dictionibus sicut **bozaczyñ** etc. Item **czyrpaal** id est hausit et
- 10-17 **czyrpal** id est passus est, saltem circa primam sillabam, de qua est sermo.
- 10-18 Different enim ista circa **p** spissum et molle. Sic eiam **fczyjrpaa**
- 10-19-1 id est obstupet et **fczyrkaa**⁶², et multa talia.
- 10-19-2 Unde, si placeret,
- 10-20 quocienscunque occurrerit illa grossior asperacio, [quod] loco **cz** et
- 10-21 **duplicis**⁶³ **ÿ** scribemus simplex **c** cum uno tractu in parte
- 10-22 inferiore, quod antiqui loco **z** ponebant, ut apparet
- 10-23 in antiquis libris, ut sic: **ç ç**, et hac littera uteremur
- 10-24 semper, quocienscumque occurrerent nobis **c z** et **I** suffocatum, id est grossioris
- 10-25 **oris** asperacionis, ut in predictis exemplis: **çalo çalno**

⁶²Prawdopodobnie błąd zamiast **fczyrpaal**.

⁶³W rkp.: duplex.

- 10-26 [c] çemø çolek çuła çøǵne . Et hoc modo inter cẏm
- 10-27 et cẏp prime asperacionis et chçeeij id est velis, çijrpaal
- 10-28 fçijrpaal et çypaal notabilis esset differentia. In molliter
- 10-29 autem asperatis scribatur simplex c sine omni asperacione, ut
- 10-30 cap cebuła cifz id est caix, de o : co id est quid, cuudni
- 10-31-1 id est pulcer.
- 10-31-2 Alie autem omnes dictiones a c incipientes vel
- 10-32 ubicunque post c subsequitur a o u⁶⁴ et ø scribantur per
- 10-33 k. Exemplum primi ut kath kameen koth kooth kuurcz
- 10-34-1 kuur. Exemplum secundi: kpaap kmotr kroł ktho.
- 10-34-2 Et
- 10-35 idem possemus cum q, ut loco eius k scriberemus, ut kvap
- 10-36 kvath kveli kvikaa. Nam etiam apud Latinos q in
- 10-37 [in] aliquibus superfluit, excepto quicunque et cuicunque, que
- 10-38 non possunt debite figurari eodem modo, scilicet per k, tamen non in q
- 10-39 nec in c, sed in v consonante et vocali est vis differentie in

⁶⁴W rkp.: v.

- 10-40 illis duabus dictionibus: **quicumque** et **cuicumque**, vel **qui**
10-41 et **cui**. Unde si vellent Latini nostra differentia inter **u**⁶⁵
10-42 vocalem et **v** consonantem uti, non indigerent **q**, quia
10-43 loco eius sufficeret **c**, prout eo ipsi utuntur. Loco
10-44-1 cuius iam nos ponemus **k**.
10-44-2 De **ch** autem asperato
10-45 nulla est difficultas, ut **chleb** **chmeeł** **chaarth**
10-46 **chroft**, quia antiquam retinet figuracionem, scilicet per **c** et **h**.

⁶⁵W rkp.: **v**.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=51&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=73&zoom=width&showposition=0.5,0.44>

11-01 **D** eciam duas habet voces, sed facile differentes, scilicet **d** simplex

11-02 seu spissum et **dz** molle. Exemplum primi: **dał** **deęko** **dimj**

11-03 **doonj** **dumaa** **doøb**. Exemplum secundi: **dzał** **dzen'** **dziv** **dzołda**

11-04 **da** **dzuła** **dzooęił** **dzoołła**. Itaque prima exempla scribantur

11-05 per simplex **d**, reliqua per **d** et **z**, quod satis usitatum est.

11-06 Tamen adhuc **dz**, ceteris eodem modo se habentibus, interdum asperius,

11-07 interdum mollius profertur. Exemplum primi: **gvifdz** id est sibila,

11-08 **gvifd** id est nux perforata a verme. Exemplum secundi: **Ġvijfzdz**

11-09 id est posterior pars selle. Ecce in his exemplis aliter et aliter **dz**

11-10 sonat. Et quamvis hec asperacio et mollicio videatur

11-11 provenire ex parte **d** et **z**, tamen in veritate primum **dz** in se asperius

11-12 quam secundum profertur. Inter hec autem aptam non possumus

11-13 dare differendam, sed lectoris prudencie discernendum relinquimus.

11-14 Si enim Latini alphabeti inventor, qui fuit peritissimus,

11-15 plurimas <differentias> litterarum lectoris ingenio reliquit, cur nobis

11-16 hoc non liceat, quod peritioribus licuit?

- 11-17 **G** autem quamvis apud Latinos eiam duas format voces,
11-18 ut *gaudium*, *genus*, tamen ipsi hanc differenciam non curant,
11-19 ut eam scripto annotent, sed legencium discretioni relinquunt.
11-20 Ex quo autem cepimus facere differencias inter aliarum litterarum
11-21-1 voces, et hanc exprimemus.
11-21-2 Sunt in Polonico huiuscemodi
11-22 dictiones ab utraque eius voce incipientes, mediantes et
11-23 finientes. Exemplum prime vocis ut **gaad** **gedka** **gid**
11-24 **gode** **gufz** **goffz** **mayda** **miqdal** **roog** **fmuq** .
11-25 Exemplum secunde vocis ut **gee** id est comedit, **geemi** id est comedimus
11-26 cum suis condeclineis. Scribantur ergo primi exempli dictiones
11-27 per **g** cum unco retorto versus dexteram partem, sicut
11-28 scribunt ipsum Italici, ut sic: **graad** **gruuda** **grofch** ,
11-29 secundi autem modi seu exempli per **g** simplex, ut est
11-30 usitatum, cum simplici unco versus sinistram partem,
11-31 ut retorto versus dexteram, ut **gee** **geemj** **gyuj** .
11-32 Nec hoc silencio pretereundum est, quod Latini quasi eadem voce

- 11-33 I consonantem et g litteram, prout secundum hanc consideracionem
- 11-34 sine unco retorto scribitur, exprimunt, ut Iana⁶⁶,
- 11-35 Iarõimus, Iohaõnes, Iuõius, gẽus, gymnasium. Et eodem modo Poloni
- 11-36 necesse est ut faciant. Si igitur placet hanc differenciam legentibus
- 11-37 exprimere et eam non aliquibus signis annotare, bene quidem, sed
- 11-38 facilius esset legere, differencia annotata. Possemus tamen hanc differenciam
- 11-39 hoc modo distinguere in dictionibus Polonicis, ut quociens g
- 11-40 ponitur cum aliqua vocali, et non scribitur seu non
- 11-41 profertur per g rotundum, tunc non debet scribi g simplex,
- 11-42 sed I consona, ut Iacuu⁶⁷ Iaaõ Iost, quod est proprium nomen
- 11-43-1 sancti Iodoci.
- 11-43-2 Item quociens iungitur cum his consonis: b
- 11-44 n w d l r, profertur et scribitur cum unco retorto,
- 10-01 ut maõda õlafz õnew õrod.

⁶⁶Winno być: Ianua.

⁶⁷Ulanowski czytał: Jaaõus.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=52&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=74&zoom=width&showposition=0.5,0.7>

11-43 Item quociens iungitur cum his consonis: **b**

11-44 **n w d l r**, profertur et scribitur cum unco retorto,

12-01 ut **maq̄da q̄lafz q̄new q̄rod**.

12-02 vocalibus, quamvis non profertur cum **q̄** retorto, non oportet in

12-03 Polonico ideomate, **g** ut per **I** consonam scribitur, sed imo per **g**,

12-04 ut **geva geemj gemju gijm**, quod et in Latino optinet

12-05-1 veritatem.

12-05-2 Insuper hoc considerandum, quod apud Latinos **I** consona

12-06 iungitur omnibus vocalibus, ut in exemplis suprapositis. Et omnes dicciones

12-07 ciones, ubi **g** coniungitur cum **a o** et **u**⁶⁸, in quibus **I** consona

12-08 concordat cum **g** in voce, semper scribuntur tales dicciones per **I**, et nunquam

12-09 per **g**. Exemplum: **Iacobus**, **Iaṅua**; de **o**: **Iocus**, **ioculator**; de **u**

12-10 : **ius**, **iudicium**. Ubi autem **I** consona iungitur **e** vocali, ibi

12-11 aliquando scribunt **I** consonam, aliquando **g** litteram. Exemplum ut **Ieronimus**,

12-12 **Ieremias** et hoc fere semper in propriis nominibus. In appellativis

⁶⁸W rkp.: **v**.

- 12-13 autem ut frequenter scribunt per **G**, ut **genus**, **genu**. Dico notanter:
- 12-14 ut frequenter, quia aliquando etiam nomina appellativa scribuntur per
- 12-15 **I**, ut **ieiunium**, **iecur**. Ubicunque autem **g** coniungitur cum **I**,
- 12-16 necessario scribitur per **g**, ut **gymnafium**, **viginti** etc., quia non
- 12-17 potest debite scribi per **I** consonantem.
- 12-18 Iam superest **S** litteram in suis differentiis expedire. Itaque
- 12-19 in primis nota, quod **S** apud Latinos duos characteres ex
- 12-20 more optinet. Primo scilicet per tractum in longum scribitur,
- 12-21 prout comuniter in principio et in medio dictionum ponitur, ut
- 12-22 **fol**, **fal**, **ṃifit**, **ṃiffa**. Alio modo scribitur convolute, sicut
- 12-23 comuniter in fine ponitur dictionum, ut **abbas**, **mas**. Insuper
- 12-24 nota⁶⁹, quod **S** sine aliqua aspiracionis
- 12-25 seu asperacionis speciali nota prolatum, aliquando secundum suam
- 12-26 propriam vocem ponitur sic, prout comuniter sonat in fine dictionum
- 12-27 positum, ut **abbas**, **mas**, **lebes**. Sic etiam, quando ponitur in
- 12-28 principio dictionum, vocali aut consona subsequente. Exemplum primi: **faam**

⁶⁹„Insuper nota” w rkp. powtórzone.

12-29 seeŋ Syp Sova Suum Sөөd . Exemplum secundi: Struf

12-30-1 Sbil⁷⁰ Sƣaga Sŋөөd Spөөd .

12-30-2 Si autem mollitur aut

12-31 tenuatur, sicut premissum est, positum circa vocalem aut consonantem,

12-32 tunc perdit vim suam et transit in aliam litteram, quia

12-33 in z . Exemplum primi: Zavada vel zijǧmunt zophia

12-34 Zuzanƣa zөөb . Exemplum secundi: zmjuda zbyl zdrov .

12-35 Et propter hoc in nostro Polonico alphabeto post S ponemus

12-36-1 Z propter vicinitatem vocis.

12-36-2 Aliquando tamen eciam S mollitur

12-37 et non perdit suum characterem, ut positum inter duas vocales,

12-38 vim suam optinentes. Exemplum de a : mafa cafa (pro: cofa) kaa

12-39 [faa] faa . Unde quamvis ibi molliter proferatur, tamen proprio

12-40 caractere scribitur, ut in exemplis supra positis. Et si tunc vult

12-41 propriam vocem optinere, oportet ipsum geminare. Exemplum: caffa⁷¹

⁷⁰Ulanowski czytał sbik, ale końcowa litera jest do k zupełnie niepodobna. Prawdopodobniejsza jest lekcja sbil lub sbil .

⁷¹Może zamiast coffa .

12-42-1 **ṛiffa** **Koffa**⁷².

12-42-2 Si igitur vellemus propriam differenciam

12-43 habere inter **S** in propria voce prolatum et **s** molle, ut propositum,

13-01 inter duas vocales, scribamus primum convolutum, sicut solitum

13-02 est poni in fine dictionum.

⁷²Można też czytać **Roffa**.

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=53&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=76&zoom=width&showposition=0.5,0.29>

12-42 Si igitur vellemus propriam differenciam

13-43 habere inter **S** in propria voce prolatum et **s** molle, ut propositum,

13-01 inter duas vocales, scribamus primum convolutum, sicut solitum

13-02 est poni in fine dictionum. Exemplum: **Saam** **Seen** **Syn**

13-03 **Søø** id est iudicium, **SSøød** id est vas. Sic etiam positum cum

13-04 conso nantibus: **Stado** **Sługa** **Sbofzpi** **Struf** **Sṃøød** etc.

13-05 Ubi autem mollitur, scribatur simplex longum, ut **ṃafaal**

13-06 **cofa**. Et sic quociens a modo **f** longum reperiemus, legemus

13-07 ipsum molliter, nisi sit geminatum, ut **ṃiffa** id est scultella,

13-08-1 **ṃøffo**.

13-08-2 Interdum autem **S** non mollitur, nec etiam in sua

13-09 propria voce ponitur, sed interdum aspiratur, ut cum ponitur cum

13-10 **[ch]** c. h sequente, ut **fchadi** **fchipee** **fcinjun**

13-11-1 **fchopa** **fchum** **fchamburzaa**⁷³.

⁷³W rkp. **fcham** **burzaa**.

13-11-2 Aliquando autem asperatur

13-12-1 et hoc multipliciter.

13-12-2 Aliquando grosse. Exemplum: **fzaak** **fzeğotha**

13-13 **fzywoth** **fzorav** **fzuur**⁷⁴ **fzøødfo**. Et tunc scribitur per **f** longum

13-14-1 longum et **z** et hoc patet in exemplis.

13-14-2 Aliquando grossius, ut quando **S**

13-15 propriam vocem retinet et quodammodo I intersumit. Et tunc

13-16 debet scribi per **ff** convulsum⁷⁵ aut longum geminatum et **z**.

13-17 Exemplum: **ffzaņo** **ffzeņo** **ffzadlo** **ffzivi** **ffzirotha** **ffzoftra**

13-18 **ftra** **ffzutka**⁷⁶. Nec in his et similibus exemplis sufficit

13-19 scribere simplex **f** longum et **z**, et duplex **ÿ**, ut antiquitus

13-20 scribebatur. Sic enim prius scribebatur **fzijano** **fzijemija**

13-21 **fzijoľtra**. Quamvis enim in dictionibus, ubi post **S** **z**

13-22 ponitur **a** **e** **o** **v** et **ø**, forte sic scribi posset, tamen

13-23 ubi post hanc asperacionem sequitur **I**, ut **fziwi** **fzirotha**

⁷⁴Ulanowski czytał fzum, co Bruckner proponował interpretować jako **fzum<p>**, tj. żump.

⁷⁵Zapewne zamiast: convolutum.

⁷⁶Można też czytać **ffzathka**, jak Ulanowski.

- 13-24 **tha**, non esset differentia inter **fzijwij** id est canus et **fziwi** id est vivus
- 13-25 et multa talia. Melior igitur et notabilior erit
- 13-26 differentia hec, ut in predicta asperacione grossiore ponatur
- 13-27 **ff** convolutum seu duplex longum et z, ut in exemplis supra positis,
- 13-28-1 sive I sequatur, sive non.
- 13-28-2 Aliquando autem asperatur molliter,
- 13-29 ut quasi in vocem **z** declinet, et tamen quodammodo **z** ingrossatur
- 13-30 et hoc modo aptissime duplex **zz** ponatur, ut in exemplo:
- 13-31 **zzaia**⁷⁹ **zzele** **zzimja** **zzolo** **zzoba**. Nec sufficit, ut
- 13-32 scribatur simplex **f** et **z** cum duplici **ÿ**, ut antea scribebatur,
- 13-33 sic: **fzijarņo** **fzijemija**. Quia etsi in dictionibus, ubi
- 13-34 post **z a e o u**⁷⁸ et **ø** ponitur, sic scribendo aliquando differentiam
- 13-35 inter simplex **z** et istud poneremus, tamen ubi post **z** sequitur
- 13-36 **<i>**, nulla erit inter simplex **z** et illud ingrossatum
- 13-37 seu geminatum differentia. Exemplum: **zzimja** **zzimjno** **zzimozzełoņ**. Igitur differentia

⁷⁹Jest napisane **zzaia**, w oryginalne było z pewnością **zzara**, kopista wziął **r** za **i**, por. J. Łoś, *Ziarać*, *Język Polski* I, 1913, s. 190.

⁷⁸W rkp.: **v**.

13-38 supra dicta est melior, que in omnibus veritatem optinet.

13-39 <P> ostremo quia relique littere, videlicet

13-40 h . k . a . r . t . x . ÿ et z., nisi in quantum cum

13-41 r asperatur, nullam difficultatem aut differenciam

13-42 scribendi aut proferendi a litteris latinis habent,

14-01 nisi, ut premissum est, nos in antea k loco c obtusi

14-02 utemur.

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=54&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=77&zoom=width&showposition=0.5,0.66>

13-42 <P> ostremo quia relique littere, videlicet

13-43 h . k . a . r . t . x . ij et z., nisi in quantum cum

13-44 f asperatur, nullam difficultatem aut differenciam

13-45 scribendi aut proferendi a litteris latinis habent,

14-01 nisi, ut premissum est, nos in antea k loco c obtusi

14-02 utemur. Nam etsi prius scribebantur iste dicciones: kath kłoda

14-03 kɲap kɲotr krooɫ kopa etc. per c, nos deinceps

14-04 scribemus omnes istas dicciones et similes⁷⁹ per k ut kath

14-05 kłoda kɲap , kɲotr kroɫ kuɲrath køøth . Et

14-06 in veritate q sicut apud Latinos, ita et apud Polonos

14-07 superfluit. Nam, ut premissum est, sicut loco c obtusi

14-08 k utemur, sic loco q k uti possemus. Exemplum sicut

14-09 scribimus: Quas qvath qvap qveɫi kvikaa . Et

14-10 nullus nos iuste reprehendere poterit.

14-11 <S> unt denique adhuc apud Latinos aliqui characteres,

⁷⁹W rkp.: singulas.

- 14-12 non littere quidem, sed litterarum suppleciones seu titelli sive
- 14-13 apices, id est sumitates, sic dicte, quia frequencius
- 14-14 in superiori parte ponuntur, videlicet 7⁸⁰, 9⁸¹, 6⁸², 9⁸³, t² 84, Hos
- 14-15 nos curamus nostris litteris annotare, tum quia
- 14-16 Poloni raro his apicibus seu titellis sive supplecionibus
- 14-17 utuntur, tum etiam quia, si eis collibuerit, similibus
- 14-18 characteribus cum Latinis eos scriptitabunt.
- 14-19 <H> oc etiam silencio pretermittendum non est, quod omnes
- 14-20 littere abecedarii, cum in capitibus versuum aut
- 14-21 articulorum, aut capitulorum ponuntur, frequenter in
- 14-22 characteribus et figuris a suis usitatis characteribus et
- 14-23 figuris discrepant. Que nos versualia seu
- 14-24 capitalia vulgariter vocamus. Quod presertim de
- 14-25 capitalibus habet veritatem. Quia vero diversi diverso modo

⁸⁰Tj. etiam.

⁸¹Tj. contra.

⁸²Tj. scilicet lub sed.

⁸³Tj. con, com, cum lub cun.

⁸⁴Tj. tur (końcówka).

- 14-26 quasi pro voluntate sua scribendo dicta versualia
14-27 et capitalia figurant, ideo de hoc regulas non
14-28 curamus ponere, quia isto usu et consuetudine scribencium
14-29 distinguuntur. In fine autem nostri abecedarii exempla horum
14-30 annectemus.
14-31 <S> equitur modo abecedarium cum distinc**cionibus**
14-32 cionibus et exemplis characterum et figurarum
14-33 presignatum. Hoc tamen premitto,
14-34 quod in nostro abecedario non eundem ordinem littere habent,
14-35 sicut in Latino, ex causis certis. Nam k non ponetur inter
14-36 I, et l, sed ante d, ut sit differenda insignior inter c proprie vocis
14-37 et c obtusum, loco cuius ut premissum k ponemus.
14-38 Sic etiam I ponetur ante h propter connexitatem exemplorum,
14-39 et y sequetur statim post I, ut habeatur inter ea **aliqualis**
14-40 qualis differencia. Et z statim post s propter similitudinem vocis. Tamen
14-41 etiam in suis locis possemus singulas predictas

15-01 litteras seu earum exempla ponere, sicut et

15-02 ponemus.

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=55&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=78&zoom=width&showposition=0.5,0.81>

14-40 Tamen

14-41 *eciam in suis locis possemus singulas predictas*

15-01 litteras seu earum exempla ponere, sicut et ponemus. Non

15-02 est enim vicium idem pluries repetere ex causa notandum.

15-03-1 Ktho chce piffaç dofkopaę

15-03-2 Ğozik połki

15-04-1 itefz prave /

15-04-2 umey obecado moye /

15-04-3 kthore⁸⁵

15-05-1 thak napiffał tobe /

15-05-2 aби piffał tak krothke

15-06-1 · a · /

15-06-2 aa ffovitho gdzie ffzø vfdłufzaa /

15-06-3 podług

⁸⁵Tak w rkp., z pewnością należy czytać **ktorem**, a nie **któreż**, co jednak nie jest o tyle pewne, że w wyrazach, polskich w traktacie skrótów nie ma.

15-07-1 thego bødze piffaap /

15-07-2 łudzij vfzyftkijch oęc

15-08-1 *adaam* /

15-08-2 A thefz ğdze · b · bødze ğruube /

15-09-1 Thako piffmëm połofyfch ğee /

15-09-2 Nępiffch

15-10-1 virzchu okrøęęego /

15-10-2 Pifføc *bartka fbavoneęo*

15-11 *voņeęo* Svirzchem okrøęęem piffi · b · /

15-12-1 *bodri* thako ğapiffefch ffvee /

15-12-2 Ğdze · c · ğłoffu

15-13-1 *fu* męeç ñebødze

15-13-2 Vmafto ğego tham *k*

15-14-1 ffzøndze

15-14-2 Iako *kameej* thako *kaętuur*

- 15-15-1 Piffap badze przes **k** **ÿ** **kuur**
- 15-15-2 Ate **gdze**
- 15-16-1 · **C** · fvoÿ **glos** **meva**
- 15-16-2 Sviklem **pÿfmem**
- 15-17-1 **calo** tak da /
- 15-17-2 Ate **çeløçu** **ÿ** **çalu** /
- 15-17-3 pod
- 15-18-1 · **ç** · przÿpiffy **thak** **gemv**
- 15-18-2 Ğefti **C** **barzo**
- 15-19-1 **zo** **grubeÿe** .
- 15-19-2 Thako **piffmem** **CZAS** **viſnaÿe**
- 15-20-1 **ÿe**
- 15-20-2 Ğdÿ <h> **przÿpiffaño** **bødze** /
- 15-20-3 **Ch** **chva****tebne**
- 15-21-1 **tebne** **thako** **ſſzødze**
- 15-21-2 Ate **bich** **çi** **neprzed****dłufzil**
- 15-22-1 **dłufzil**

- 15-22-2 Aṅỹ thefzkpofczỹ uczỹṅỹ!
- 15-22-3 Patrzỹ
- 15-23-1 obecada ṅeeḡo
- 15-23-2 Thobe thu ṅapiffaṅeḡo
- 15-24-1 Boç vṅyeṅ kałzde ṣovko thobe /
- 15-24-2 Piffṅemṅ
- 15-25-1 roṣni ḡłos da vffobe /
- 15-25-2 Pifch ḡee Vḡijṅø
- 15-26-1 ṅø bofze thako /
- 15-26-2 ỹefzemczỹ ṅapiffaṅ iako⁸⁶

⁸⁶Nie sygnalizujemy pisowni w wielu wypadkach niezgodnej z zaleceniami. Cały ten wiersz w pisowni zrekonstruowanej według wskazówek Parkosza ogłosił Łoś w *Języku Polskim I*, 1913, s. 56.

15-27-1 breue a

15-27-2 longum aa

15-27-3 groffum b

15-27-4 molle b̄

15-27-5 c has quinque differencias in Polonico idiomate habet c k ç cz ch

15-27-6 per fe d

15-27-7 molle dz

15-28-1 breue e

15-28-2 longum ee

15-28-3 durum ff

15-28-4 molle f̄

15-28-5 per fe ġ

15-28-6 inproprie ġ⁸⁷

15-28-7 breue i

15-28-8 longum ÿ

15-28-9 durum !

⁸⁷Winno być: per se ġ, inproprie ġ̄.

15-28-10 molle **ɖ**

15-28-11 groffum **ŋ**

15-29-1 molle **ɱ**

15-29-2 groffum **ɲ**

15-29-3 molle **ɳ**

15-29-4 breue **o**

15-29-5 longum **oo**

15-29-6 durum **ɸ**

15-29-7 molle **β**

15-29-8 per fe **q**

15-29-9 per fe **R r**

15-29-10 **S** in lingua Polonorum iftas in fe fex differencias habet **f s**

15-30-1

ffz fch fz zz

15-30-2 **t**

15-30-3 breue **u**

15-30-4 longum **uu**

15-30-5 cum perdit vim vocalitatis, has tres habet differencias, que differencie patent in abecedario Polonorum, fcilicet **adaam**

bit etc. v v w

15-30-6 x

15-30-7 y

DRAFT

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=56&zoom=width&showposition=0.5,0.18>

<http://ebuw.uw.edu.pl/Content/215606/directory.djvu?djvuopts=&page=80&zoom=width&showposition=0.5,0.81>

16-01-1 Adaam bi| by| ca| kaal

16-01-1 czas ɕaɫo chood

16-02-1 daa| dzaa|

16-02-2 efz ffitaa fiqi

16-02-3 i gee ye /

16-02-4 ghaan

16-03-1 kroł

16-03-2 lis ɫis nɪkaa

16-03-3 mika nɪffki nɪfki

16-04-1 othoofz piqe pifchno qvras

16-04-2 roffa rzøffa

16-05-1 rofuumj .

16-05-2 faamj fchaad ffzaad|

16-05-3 fzak zzaraa

⁸⁸ uuj niejasne, w oryginale mogło być uuy, tj. uj 'wuj'

16-06-1 [raa] Zampø

16-06-2 to umee uup⁸⁸ viła

16-07-1 viłaał wfta xøøodz

16-07-2 ijańczøc ijoczi

16-08-1 ijøøkaa

16-08-2 Amen et 3-ius est contur⁸⁹

16-09 Quicumque ergo vult sufficienter ac differentialiter

16-10 Polonicum idioma scribere, presentes caracteres

16-11 [cteres] abecedarii hoc modo debet annotare, orthographiam

16-12 [phiam] quoque hanc consuetudini frequenti incorporare

16-13 [rare] ita, ut *a* breve sic, ut prescriptum est, ponat

16-14 et consequenter alias litteras cum earum differentiis ibi

16-15 positis.

16-16 Ad laudem Dei omnipotentis sueque

16-17 genitricis gloriose virginis Marie. Illo iuvante,

16-18 qui creavit cuncta ex nichilo, cui et universa

16-19 obediunt, cui manet imperium, qui regnat

⁸⁹Lekcja (Ulanowskiego): contur, jest niepewna i niejasna.

16-20 in secula seculorum. Amen.

16-21 pysal fluga ġeft

16-22 Kałfdey ġodziejny varzylcowłjký⁹⁰.

⁹⁰Odczytanie Ulanowskiego.

Spis treści

Wprowadzenie	i
Wstęp — fragmenty (s. 5-6)	i
Zasady wydania (s. 34-35)	ii
Odczytanie	1
Strona 1 [3]	1
Strona 2 [4]	6
Strona 3 [5]	10
Strona 4 [6]	15
Strona 5 [7]	19
Strona 6 [8]	24

Strona 7 [9]	29
Strona 8 [10]	33
Strona 9 [11]	37
Strona 10 [12]	40
Strona 11 [13]	44
Strona 12 [14]	48
Strona 13 [15]	52
Strona 14 [16]	59

DRAFT